

การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
กรณีศึกษาตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

**Development of ecotourism management potential by the participation of
the community A case study of Ban Yaeng Subdistrict, Nakhon Thai
District, Phitsanulok Province**

สุรพงษ์ ปราบปราม และ โชติ บดีรัฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Suraphong Prabpram and Chot Bodeerat

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : suraphong.p@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 385 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t-test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นโดยพิจารณาจากปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ภาคีเครือข่ายที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันต่อการมีส่วนร่วมของ ภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น และ 3) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น คือ ภาคีเครือข่ายควรกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นสำหรับนโยบายที่เน้นการมีส่วนร่วมใน จังหวัด อำเภอ ตำบล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เช่น การมอบหมายงานและแผนงาน/กิจกรรมให้คณะกรรมการควบคุม ติดตาม ตรวจสอบผลงาน และให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างทั่วถึง

* วันที่รับบทความ : 20 มีนาคม 2566; วันแก้ไขบทความ 23 พฤษภาคม 2566; วันตอบรับบทความ : 24 พฤษภาคม 2566

Received: March 20, 2023; Revised: May 23, 2023; Accepted: May 24, 2023

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ; การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ; การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstracts

The objectives of this study were to study: 1) the level of participation of the network partners in the operation of the local health security fund, 2) to compare the opinions to the participation of the network partners in the operation of the local health security fund, and 3) to study the suggestions for promoting and developing the participation of the network partners in the operation of the local health security fund. This study applied Quantitative Research with Survey Research. The sample was 145 network partners. The data were collected by employing the questionnaire and analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test with One-Way ANOVA.

The research results were as follows: 1) The level of participation of the network partners in the operation of the local health security fund was at a high level. 2) The comparison of the opinion to the participation of the network partners in the operation of the local health security fund by considering the personal factors, it was found that the network partners who had different personal factors had no different opinions to the participation of the network partners in the operation of the local health security fund. 3) The suggestions for promoting and developing the participation of the network partners in the operation of the local health security fund were that the network partners should set the policies and strategies to support the operation of the local health security fund for the policy focusing on the participation in province, district, and subdistrict to increase the efficiency in the participation in doing the activities such as the assignment and plans/activities, give the committee controlling, following and checking the results of working, and give the network partners to participate in working thoroughly.

Keywords : Development of ecotourism; Management potential; Participation of the community

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งของโลกที่จัดว่ามีทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลายประเภท กระจายอยู่ในทุกภูมิภาค ทั้งที่เป็นแหล่งธรรมชาติ กึ่งธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น จนกล่าวได้ว่าเป็นมรดกทางการท่องเที่ยว (Tourism Heritage) อันมีคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์อยู่เป็นจำนวนมาก ในความหลากหลาย ซึ่งมีศักยภาพสูงเพราะมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามมากมาย และมีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ภูเขา ทะเล น้ำตก เหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ และเหมาะที่จะนำมาพัฒนาจัดการเพื่อขยายความต้องการให้เพียงพอของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนด้วยการบำรุงดูแลรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยอย่างใดก็ตามในทางปฏิบัติชุมชนท้องถิ่นเองก็สามารถที่จะมีส่วนร่วมพัฒนามาตรฐานและคุณภาพของการท่องเที่ยวของตนเองได้ โดยเริ่มต้นจากชุมชนระดับรากหญ้าจนถึงองค์กรการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียอีกด้วย การท่องเที่ยวโดยชุมชนในฐานะของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสภาพความเป็นจริงของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวก็คือการที่ภาคเอกชนบาง

แห่งบางจังหวัดได้มีบทบาทเข้ามาผูกขาดธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งเน้นการสร้างรายได้และความเจริญเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว และบางครั้งด้วยความไม่เข้าใจในเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมประเพณีขนบธรรมเนียมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวดังกล่าวได้สร้างผลกระทบต่อการทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอันเนื่องจากชุมชนท้องถิ่นขาดอำนาจในการจัดการท่องเที่ยวของตน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเข้ามากำหนดบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล ได้เข้ามามีส่วนสำคัญร่วมกับภาคประชาชนในการจัดการและหารูปแบบของการท่องเที่ยวในบริบทของชุมชนท้องถิ่น อันจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ในระดับล่าง รวมทั้งระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างมากขึ้นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือกับองค์กรหลายฝ่าย อาทิเช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วนร่วมสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ สนับสนุนส่งเสริมองค์กรชุมชน การรวมกลุ่มและการจัดกระบวนการเรียนรู้จัดการท่องเที่ยว การศึกษาดูงานในพื้นที่หรือชุมชนที่ประสบความสำเร็จ และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป (ศิวาพร พยัคฆนันท์ และคณะ, 2564 : 130-156)

หากพิจารณาถึงแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอนครไทย ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลก ตำบลบ้านแยง เป็นตำบล ๆ หนึ่ง ใน มีสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มสลับกับเนินเขา สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย และดินลูกรังปนดินเหนียวในบางพื้นที่ มีแหล่งน้ำในพื้นที่ คือ แม่น้ำเข็ก ลำคลองแยง ลำห้วยละเมย บึงสระหนองนาใหญ่ มีสถานท่องเที่ยว เช่น ผาปักธง ผาแยงโค้ง 12 ผาคู่ขนานน้ำเข็ก เป็นต้น การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรมอย่างสมดุลมากขึ้นนอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว การจัดการรายได้และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่คนทุกกลุ่มในชุมชนทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น (เทศบาลตำบลบ้านแยง, 2565 : 1)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาข้อมูลพื้นฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ตำบลบ้านแยง เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและการแก้ไขปัญหา อีกทั้งการบริหารจัดการรูปแบบและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชน รวมทั้งก่อให้เกิดโอกาสหรือทางเลือกในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความเจริญก้าวหน้าและเติบโตในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จากการแจกแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 9,979 คน (เทศบาลตำบลบ้านแยง, 2565 : 1) 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 385 คน ได้จากการแทนค่าในสูตรของยามานะ (Yamane)

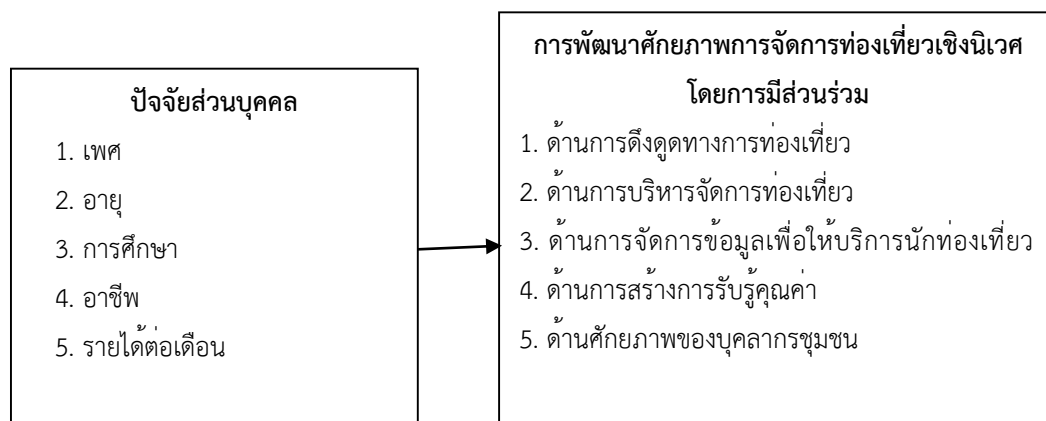
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจรายการ 2) การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นแบบสอบถามปลายเปิด โดยสร้างมาจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎี เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และดำเนินการสร้างและปรับแบบสอบถาม โดยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าความสอดคล้องในแต่ละข้อตั้งแต่ 0.5 - 1.0 และนำไปหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) กับประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 30 คน ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.879

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ขอนหนังสือจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อนำไปขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเก็บข้อมูลกับประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 385 คน ชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจความถูกต้อง และข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่า t-test และการทดสอบค่า F-test และ 3) การวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียง ประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการวิจัยมาจากผลการวิจัยของศิวพร พยัคฆนันท์ และคณะ (2564 : 130-156) ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ลำดับ	การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยว	4.23	0.75	มาก
2.	ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว	4.25	0.65	มาก
3.	ด้านการจัดการข้อมูลเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว	4.26	0.64	มาก

4.	ด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า	4.15	0.82	มาก
5.	ด้านศักยภาพของบุคลากรชุมชน	4.07	0.52	มาก
ภาพรวม		4.19	0.56	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการข้อมูลเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.26$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.25$) ด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.23$) ด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า ($\bar{X} = 4.15$) และด้านศักยภาพของบุคลากรชุมชน ($\bar{X} = 4.07$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ตาราง 2 ผลสรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	0.678	-	0.498	-	✓
อายุ	การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	-	0.613	0.607	-	✓
การศึกษา	การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	-	0.297	0.915	-	✓
อาชีพ	การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	-	0.161	0.922	-	✓
รายได้	การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	-	0.549	0.578	-	✓

จากตาราง 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ตาราง 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ลำดับ	ข้อเสนอแนะและแนวทางการ	ความถี่ (f)
1	ควรมีการสนับสนุนโครงการ กิจกรรมที่เข้าไปให้ความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยการจัดทำกระบวนสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่กลุ่มตัวแทนชุมชน	95
2	ควรสร้างองค์กรชุมชน เพื่อพัฒนากลุ่มประชาชนที่มีความสนใจในชุมชนเพื่อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	65
3	ควรสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการจัดประชุมแบบการมีส่วนร่วม โดยให้สมาชิกในชุมชนแลกเปลี่ยนและเสนอความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	54
4	ควรมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดมาตรการในการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการป้องกันและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน	52

จากตาราง 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า 1) ควรมีการสนับสนุนโครงการ กิจกรรมที่เข้าไปให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยการจัดทำกระบวนสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่กลุ่มตัวแทนชุมชน 2) ควรสร้างองค์กรชุมชน เพื่อพัฒนากลุ่มประชาชนที่มีความสนใจในชุมชนเพื่อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) ควรสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการจัดประชุมแบบการมีส่วนร่วม โดยให้สมาชิกในชุมชนแลกเปลี่ยนและเสนอความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และ 4) ควรมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดมาตรการในการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการป้องกันและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา ตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดการข้อมูลเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยว ด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า และด้านศักยภาพของบุคลากรชุมชน ตามลำดับ ทั้งอาจเป็นเพราะว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนมีความหลากหลายของกิจกรรม มีการกำหนดกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อวิถีชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแสดงจุดเด่นด้านอาหารท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น โดยเฉพาะข้อมูลด้านตำแหน่งที่ตั้งของฐานท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละฐานได้ด้วยตนเอง การส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนสร้างประสบการณ์จริงให้กับ และคนในชุมชนมีทักษะในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวัฒน์ แสงภูเขียว (2563 : 265-278) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา มีระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยใช้องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของธำรง คำเกิด และคณะ (2564 : 23) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลต้นตาล มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน รูปแบบกลุ่มโดยมีสมาชิกเป็นคนในชุมชน แบบมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการจัดสถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญาชาวบ้านของชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ผ่านฐานการเรียนรู้และกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. การทดสอบสมมติฐานการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวัฒน์ แสงภูเขียว (2563 : 265-278) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา มีระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยใช้องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการ

จัดการ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และผลการเปรียบเทียบระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของปพน บุขยมาลย์ และคณะ (2562 : 1) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตวิถี : กรณีศึกษาตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตวิถี พบว่า ปัจจัยด้านอายุ สถานภาพ การสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด มีผลการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตวิถีซึ่งความแตกต่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ควรมีการสนับสนุนโครงการกิจกรรมที่เข้าไปให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยการจัดทำกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่กลุ่มตัวแทนชุมชน ควรสร้างองค์กรชุมชน เพื่อพัฒนากลุ่มประชาชนที่มีความสนใจในชุมชนเพื่อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการจัดประชุมแบบการมีส่วนร่วม โดยให้สมาชิกในชุมชนแลกเปลี่ยนและเสนอความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และ ควรมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดมาตรการในการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการป้องกันและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของศิวพร พยัคฆนันท์ และคณะ (2564 : 130-156) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผ้าไหมทอมือตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผ้าไหมทอมือ ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ควรให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีทักษะในการถ่ายทอดความรู้และคุณค่าเกี่ยวกับกิจกรรมการทอผ้าไหม ควรจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และจัดการบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และควรพัฒนาให้คนในชุมชนมีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการประชาสัมพันธ์และทำการตลาดการท่องเที่ยวให้มีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย และควรส่งเสริมให้ชุมชนควรมีส่วนร่วมในอนุรักษ์วิถีชีวิตช่างทอและภูมิปัญญาผ้าไหมทอมือ และสอดคล้องกับงานวิจัยของนิสากร ยินดีจันทร์, ภูริพัฒน์ แก้วตาธนวัฒนา และ สันดุสิตธิ์ บริวงษ์ตระกูล (2564 : 248-260) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีการจัดสรรสิ่งที่มีอยู่นำไปใช้ในการจัดการท่องเที่ยวให้ เกิดประโยชน์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และอยากกลับมาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมอ 2) ด้านราคา ยึดแนวทางเพื่อให้ เกิดประโยชน์ทั้งในส่วน of ชุมชนและนักท่องเที่ยว การได้รับบริการที่ดี คำนึงค่ากับการมา

ท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3) ด้านสถานที่ มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย คำนึงถึงความปลอดภัย ความสะดวกของการเดินทางท่องเที่ยว มีเครือข่ายประสานความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนด้วยกัน 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัย เช่น เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย ได้แก่ แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยว พบว่า มีการปรับปรุงโปรแกรมการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ โดยนำแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นหน่วยงานในพื้นที่ควรจัด กิจกรรมที่ประยุกต์แหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความสนใจให้กับนักท่องเที่ยว
2. ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว พบว่า จัดให้มีศูนย์หรือมีผู้ประสานงานเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว และเตรียมความพร้อมในการบริการนักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นหน่วยงานในพื้นที่ควรจัดสร้างศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนในการให้คำปรึกษา และการบริการด้านการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว
3. ด้านการจัดการข้อมูลเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว พบว่า พัฒนาให้มีสื่อหลากหลายประเภท โดยเฉพาะสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์และเพื่อการทำการตลาดที่จะสามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้นิยมท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นหน่วยงานในพื้นที่ควรจัดสร้างสื่อประชาสัมพันธ์โดยใช้กลยุทธ์การสื่อสาร 14C เพื่อการประชาสัมพันธ์ให้ประสบความสำเร็จ
4. ด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า พบว่า การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ รวมถึงการส่งเสริม อนุรักษ์ พันธุ์ สืบทอดประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่น ทั้งในส่วนของเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นหน่วยงานในพื้นที่ควรมีการสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมการสร้างกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่กลุ่มตัวแทนชุมชน เพื่อพัฒนากลุ่มประชาชนที่มีความสนใจในชุมชนเพื่อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. ด้านศักยภาพของบุคลากรชุมชน พบว่า สร้างความพึงพอใจและความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวด้วยระบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างมืออาชีพโดยชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นหน่วยงานในพื้นที่ควรสร้างระบบเครือข่ายการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรภาคประชาชน เพื่อเป็นเครือข่ายในการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบถึงสภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอำเภอนครไทย เพื่อเป็นหลักในการจัดการท่องเที่ยวต่อไป
2. ควรศึกษาการวิจัยเชิงผสมผสานเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรภาคประชาชนในเขตอำเภอนครไทย และอำเภออื่นต่อไป
3. ควรศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรภาคประชาชนในเขตอำเภอนครไทย และอำเภออื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวัฒน์ แสงภูเขียว. (2563). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. 10 (3), 265-278.
- เทศบาลตำบลบ้านแยง. (2565). *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2565 - 2570*. พิษณุโลก : เทศบาลตำบลบ้านแยง.
- ธง คำเกิด และคณะ. (2564). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี*. รายงานการวิจัยคณะศิลปศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- นิสากร ยินดีจันทร์, ภูมิพัฒน์ แก้วตาธนาวัฒนา และ สันตุสิทธิ์ บรวิงษ์ตระกูล. (2564). การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*. 11 (1), 248-260.
- ปพน บุญมลาย และคณะ. (2562). *การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรม : กรณีศึกษาตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา*. รายงานการวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ศิวาพร พยัคฆนันท์ และคณะ. (2564). การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผ้าไหมทอมือตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารธรรมศาสตร์*. 40 (2), 130-156.